

**Kultūrinis kontekstas.
Užgavėnių mitinis pasaulis ir jo ryšys
su ritualais**

Rūtos Čėsniienės

integruota lietuvių kalbos ir etninės kultūros pamoka

Tikslas:

(Iš modulio „Lietuvių kalbos kūrybinis rašymas“):

Mokyti kurti ir rašyti įvairaus pobūdžio tekstus;

Mokyti pasirinkti tinkamus kontekstus rašiniui.

Pamokos situacija:

Pasiruošimas rašiniui tema „Laikai keičiasi-tradicinės vertybės išlieka“; kultūrinio konteksto panaudojimo rašinyje galimybės.

Uždaviniai:

- Dirbdami bendradarbiaujančiose grupėse į lentelę surašys ne mažiau kaip 5 Užgavėnių ritualus ir paaiškins jų prasmę.
- Apibendrins lentelės duomenis, atsakys į klausimą:
- „Ar tebėra svarbios šiuolaikiniam žmogui senosios tradicinės šventės (Užgavėnės)?“
- Namuose parašys dėstymo pastraipą samprotaujamojo pobūdžio rašiniui „Laikai keičiasi-tradicinės vertybės išlieka“ pritaikydami pamokos medžiagą rašinio temos kultūriniam kontekstui atskleisti.

KONTEKSTAS SAMPROTAVIMO RAŠINYJE

- „15.1. pasirinktą temą reikalaujama atskleisti analizuojant pilietines, egzistencines, pasaulėvokines, ir pan. problemas;
- 15.2. analizę *privalu susieti* su pasirinkto vieno iš nurodytų autorių kūryba ir literatūriniais (*kultūriniais*) *kontekstais*; be to, galima remtis ir asmenine (kultūrine, visuomenine, emocine) patirtimi.“
- Mokinys sieja savo gyvenimo patirtį, pastebėjimus, požiūrį į gyvenimą, gyvenimo įvykius su pavyzdžiais iš grožinės literatūros, nepamiršdamas kūrinio istorinio (biografinio, kultūrinio ar kt.) konteksto.

VBE programa

Sąvokos, teorija

- **Kontekstas** (lot. contextus – surištas) – teksto ištrauka, leidžianti tiksliai suprasti ją sudarančių žodžių, frazių, sakinių reikšmę; kokio nors reiškinių, įvykių aplinkybės, sąlygos, aplinka. Literatūros kūrinio kontekstų gali būti labai daug. Skiriami tokie pagrindiniai kontekstai: biografinis, literatūros epochos, literatūros krypties (srovės), *kultūrinis*, istorinis, filosofinis, religinis (biblinis).
- **Kultūrinis kontekstas** (žmogus suvokiamas per tautą, jos kalbą, kultūrą, tradicijas; aukščiausia kultūra poetui – tėvynės meilė, dori žmonių santykiai, *kultūros atmintis*).

Sąvokos, teorija

- ▶ **Mitologija**, religija ir su jomis susijusios apeigos yra vienas seniausių žmonijos dvasinės kūrybos reiškinių. Tai pirminė religija, pirminis pasaulio suvokimas. *Ašinės temos mitologijoje yra pasaulio sukūrimo, pasaulio sunaikinimo ir atsinaujinimo mitai*. Dažnai yra susiję su skirtingų jėgų kova (konkrečių dievų, dangaus ir žemės arba abstrakčių gėrio ir blogio, šviesos ir tamsos)
- ▶ **Ritualas**- nustatyta *apeiginių veiksmy tvarka* tam tikram religiniam aktui atlikti. Kur tik yra religija, egzistuoja mitas ir ritualas. Ritualas konservatyvus.

Iš Etninės kultūros bendrosios programos:

- Aptariama religinė, socialinė, psichologinė kalendorinių švenčių prasmė. Nagrinėjamos kalendorinių švenčių sąsajos su astronominiais reiškiniais, sezonais, ūkio darbais, krikščionybe bei ikikrikščioniška tradicija.
- Prisimenamos žymesnės tradicinės lietuvių šventės ir žymesnės kalendoriaus datos bei periodai, jų prasmė.
- Diskutuojama apie švenčių tradicijų kaitą. Ankstesnio laikotarpio švenčių apeigos lyginamos su dabartinėmis tradicijomis.

UŽDUOTYS

Darbas grupėmis:

- Ekspertų grupėse perskaitykite tekstus, atrinkite informaciją;
- Grįžę į savo grupes surašykite į lentelę ne mažiau kaip po 5 Užgavėnių ritualus, nurodykite jų prasmę;
- Apibendrinkite lentelės medžiagą raštu;
- Savo grupės suformuluotomis išvalgomis pasidalinkite su klasės draugais.

Užpildykite lentelę

Užgavėnių ritualas	Ritualo prasmė
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Namų darbas

► Argumentuodami atsakykite į klausimą:

„Ar tebėra svarbios šiuolaikiniam žmogui senosios tradicinės šventės (Užgavėnės)?“

Samprotavimo pastraipos struktūra

- Teiginys (teminis sakinytis, nurodantis, apie ką bus kalbama pastraipoje).
- Toliau – argumentavimas.
- Mokinio mintys šia tema, remiantis asmenine, socialine, kultūrine patirtimi.
- Rėmimasis pamokos medžiaga, lentelė, kaip argumentais, įrodančiais teiginį.
- Vėl mokinio mintys teiginyje nurodyta tema.
- Pastraipos apibendrinimas (išvada)

Iš rašinių vertinimo normų (III lygis)

- Pagrįstai remiamasi (kultūriniu istoriniu ar biografiniu) kontekstu.
- Atskleidžiamas literatūrinis (kultūrinis) išprusimas.
- Tinkamai vartojamos literatūrologijos sąvokos.

Pastraipos vertinimo kriterijai

1. Tema, pagrindinė mintis. Problema, teiginys, požiūris.	3	Tema suvokta, išplėtota. Aiški pagrindinė mintis. Struktūra puiki. Problema puikiai suprasta, aiškus teiginys, įtikinamas rašančiojo požiūris.
2. Teiginių argumentavimas, aiškinimas	2	Pateikiami tinkami, svarūs argumentai, kuriais pagrindžiamas pagrindinis teiginys.
3. Rėmimasis kontekstu	1	Tikslingai remiamasi kontekstu. Remiamasi kultūrine patirtimi
4. Stiliaus normų laikymasis	2	Kalba stilinga / 1-2 trūkumai
5. Kalbos normų laikymasis	2	1 – 3 klaidos

Kaip švenčiamos Užgavėnės?

- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=3ZpuiDlr1ks>
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=bP07pXVqdn4>

Diskusija

- Kas leidžia suvokti savo etninę tapatybę?
- Ar reikia švęsti tradicines šventes, laikytis papročių?
- Ar svarbu žinoti savo krašto kalendorinių švenčių, papročių prasmę?
- Ar reikia mokykloje mokytis etinės kultūros, pažinti jos įvairovę, perimti tradicines vertybes?